

KOIRAN HAMMASKIVESTÄ JA PARODONTIITISTA

Koiran suussa tavallisimmat vaivat ovat ientulehdus, hammaskivi ja parodontiitti. Parodontiitilla tarkoitetaan hampaan kiinnityskudoksen tulehdusta. Vaivat alkavat plakin kertymisellä hampaan pintaan. Parodontiittia edeltää aina ientulehdus. Pitkään jatkuessaan ientulehdus etenee ja muuttuu parodontiitiksi eli hampaan kiinnityskudoksen tulehdussairaudeksi. Joillakin yksilöillä kehittyy myös hammaskiveä, kun plakki kovettuu hammaspinnalle yhdessä syljen mineraalien kanssa. Parodontiitin vakavuus riippuu pitkälti siitä, kuinka kauan prosessi saa jatkaa. Taudin etenemisnopeus on yksilöllistä.

Plakki on syljestä, suun epiteelisoluista, tulehdussoluista, ruuantähteistä, bakteereista yms. koostuva biofilmi. Biofilmin bakteerit kiinnittyvät syljen proteiinien avulla hampaan pintaan ja erittävät ympärilleen ainetta, joka suojaa niitä elimistön omilta puolustusreaktioilta. Koska hampaan pinta ei uusiudu, biofilmi ei poistu muutoin kuin mekaanisesti häättämällä eli siis hampaita harjaamalla. Plakki tarttuu tiukasti hampaan ja ikenien pinnalle. Se sisältää valtavan määrän bakteereita. Hajottamattomassa biofilmissä bakteerit pysyvät suojassa antibiooteilta, sillä antibiootit eivät pääse plakin sisälle – biofilmisähän ei kierrä veri. Plakki aiheuttaa ientulehduksen. Plakkia alkaa kertyä hampaiden ja ikenien pinnalle jo vuorokauden kuluttua hampaiden perusteellisestakin puhdistuksesta. Kokeilepa itse jättää hampaasi pesemättä parin vrk:n ajaksi - miltä hampaat ja ikenet silloin tuntuvatkaan!

Ientulehdus ilmenee ikenien punoituksena, turvotuksena ja verenvuotoherkkyytenä. Joskus voidaan havaita myös ikenien liikakasvua. Ientulehdus hoidetaan poistamalla plakki tai ainakin vähentämällä se siedetylle tasolle. Ientulehdus on palautuva muutos – tämä on tärkeä tietää.

Hammaskivi syntyy, kun plakin bakteerit ja syljen sisältämät mineraalit kivistyvät hampaan pinnalle. Hammaskivi on sinällään inaktiivista, passiivista, mutta plakki tarttuu sen pintaan äärettömän helposti. Kun hammaskiveä on paljon, se aiheuttaa hankausta suun limakalvoilla. Tästä voi olla seurauksena pahojakin limakalvohaavautumia.

Hampaan kiinnityskudoksiin kuuluvat hammasta leukaluuhun kiinnittävät rakenteet. Näitä ovat ien, hammassementti juuren pinnalla sekä hampaan juuren ja hammaskuopan välissä olevat sidekudossäikeet. Sidekudossäikeiden muodostelmaa kutsutaan parodontaaliligamentiksi. Parodontiitti syntyy, kun hoitamaton ientulehdus leviää syvemmälle ikenen sisälle. Plakin bakteerit aktivoituvat ja siitä seuraava tulehdusreaktio alkaa tuhota hampaan kiinnityskudoksia. Ientaskut syvenevät, hampaan kiinnitys luuhun heikkenee, hammas alkaa heilua ja koiran hengitys voi haista epämiellyttävälle. Parodontiittimuutokset ovat suurimmaksi osaksi palautumattomia. Hyvällä

eläinlääkärin suorittamalla hoidolla voidaan palauttaa hieman hampaan omaa kiinnitystä leukaluuhun. Kokonaan ennalleen muutoksia ei saada parannettua. Jälleen tärkeä asia ymmärtää ja muistaa!

Parodontiitti aiheuttaa ikenien vetäytymistä ja ientaskujen syventymistä. Ikenen ja hampaan väliin syntyy rako, joka on plakin ja hammaskiven täyttämä. Kun parodontiitti etenee, alkaa luuta hampaan ympäriltä kadota. Tätä sanotaan alveolaariluukadoksi. Parodontaaliligamentit alkavat hajota. Seuraa bakteerien räjähdysmäinen kasvu ientaskuissa, jonne on muodostunut bakteerikasvulle erityisen otolliset hapettomat olosuhteet. Hoitamattomana tästä kehittyy hammasjuuripaiseita, hampaan sivuun muodostuvia paiseita tai jopa luutulehdus eli osteomyeliitti. Sairaus saattaa edetä pahimmillaan elimistön yleistulehdukseksi.

Parodontiitin hoidossa pyritään pysäyttämään tulehdus sekä estämään uusien tulehdusmuutosten syntyminen. Hammaskiven ja plakin säännöllisen poiston lisäksi vaaditaan tehokas kotihoito, eli plakin pois pitäminen. Usein parodontiitin aiheuttaman tulehduksen pysäyttäminen tarkoittaa hampaan poistoa. Suun tilannetta on jatkuvasti seurattava ja suuta puhdistettava ja hoidettava. Tarvittaessa poistetaan hampaita, joiden hoitaminen on toivotonta (irraltaan tai lähes irraltaan olevat hampaat ja hampaat, joiden ympärillä on paiseita, murtuneet hampaat). Jos tulehdus etenee, saatetaan tarvita hampaiden lisäpoistoja. Juuritulehdusmuutoksia pitää niin ikään seurata.

Alla vasemmalla koiralla on pahat hammaskivet, ientulehdus ja parodontiitti. Oikeassa kuvassa tilanne, kun hammaskivi on poistettu. Ienraja on vetäytynyt varsinkin hampaiden välistä. Kiinnityskudoksen tulehdus on edennyt pitkälle. Muutokset ovat siis siltä osin palautumattomat.

HAMMASKIVEN, IENTULEHDUKSEN JA PARODONTIITIN EHKÄISEMINEN

Tehokkain tapa estää plakin kiinnittyminen hampaiden ja ikenien pintaan on säännöllinen, tarpeeksi usein tehty hampaiden harjaaminen. Koirille tarkoitettu hammastahnasta (esim. Virbac) on apua, sillä koiran useimmiten pitävät sen mausta. Ihmisten hammastahnaa ei pidä käyttää. Koirille erikseen tarkoitettuja hammasharjoja on myös saatavana, mutta pienikokoinen pehmeä ihmisten harja sopii tarkoitukseen vallan hyvin. Hampaiden ulkopintojen harjaaminen on tärkeää. Koirat oppivat kyllä melko helposti myös sisäpintojen harjaamiseen.

Plakin pois pitämisessä apuna voidaan käyttää kemiallisia plakintorjuntaineita, esim. Plaque Off, Virbac, Aptus Bucadog, mutta niillä ei voi korvata hampaiden harjaamista. Nykyisin on saatavana myös klorheksidiinipitoisia suun huuhteluaineita ja geelejä. Puruluista ja lihaisista luista on myös apua. Joskus voidaan käyttää erikoisruokiakin hammaskiven ja suutulehduksen ehkäisemiseksi.

Plakin kertyminen ja ientulehduksen vakavuusaste sekä parodontiitin kehittyminen ovat yksilöllisiä. Tähän vaikuttaa mm. syljen koostumus, ravinto, kallon muoto, purenta yms. mutta myös puhtaasti yksilölliset erot, joita kaikkia ei tunneta. Pienillä koirille hammaskivi ja parodontiitti ovat erittäin tavallinen ongelma, ja vakavia muutoksia voi ilmetä jo muutaman vuoden iässä. Varsin tyypillinen potilas eläinlääkärin hammashoidossa onkin ”pieni valkoinen koira”.

Hampaiden harjaaminen aloitetaan jo pentuna, mutta sen voi opettaa helposti aikuisellekin koiralle. Aluksi vain pyöritellään pikku hetki harjaa suussa, kunnes pentu alkaa hiukan tottua siihen. Myöhemmin sillä voi kosketella hampaita, ja sitten pikkuhiljaa opetellaan harjaamiseen. Pentua kannattaa pitää sylissä niin, että harjaa pääsee liikuttamaan suussa sivusuunnasta päin. Hampaita harjataan pehmein liikkein etutakasuunnassa, aivan kuten ihmistenkin hampaita. Näin pentu oppii hampaiden harjaamisen hyvin siihen mennessä, kun maitohampaat alkavat vaihtua pysyviin.

Alla vasemmalla nyt 11-vuotias koira, jonka hampaita on harjattu pennusta saakka. Isoissa poskihampaissa on lohkeamia ja niistä syntyneitä värjäytymiä, mutta viimeistenkin hampaiden tyvet ovat puhtaat ja ikenet vahingoittumattomat. Hammaskiveä ei ole tarvinnut eläinlääkärillä käydä poistattamassa.

Oikealla oleva koira on 5-vuotias ja se on tottunut sekä tavalliseen että sähköhammasharjaan.

Hyvää infoa ja havainnollisia kuvia löytyy mm. seuraavista linkeistä

<http://www.nuottaniemenelainlaakari.com/suunterveys.htm>

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/05/10/hampaan-reika-ei-ole-ongelma-mutta-biofilmi>

http://www.petsmile.org/assets/guides/canine_dentistry_guide.pdf

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/1975/437/tietopaketti.pdf?sequence=4>

<http://www.koirakissaklinikka.fi/Koira-artikkelit/hampaista.html>

<http://www.youtube.com/watch?v=Jf6ldiOIPTE>